

TARJEI LEER-SALVESEN

sient-kommunikasjon. Det kan være plasse
bedrift som kjemper for å overleve, og det kan være detaljer om be-
redskap som myndighetene vil holde for seg selv for å beskytte sam-
INNSYN I PRAKSIS
funnet mot terror. Men notavene for hemmelighold har mange fasetter,
og inkluderer også beslutningstakere som vil dekke over egne feil
og mangler. Hemmelighold skyldes i noen tilfeller at ansvarlige vil
dekke over korrupsjon, feil behandling av sårbare mennesker, eller
dårlig og manglende forståelse av lovverket.

Innhold

Forord: Innsyn handler om makt	5
Slik bruker du denne boken	8
Språk og kildehenvisninger	9
Kapittel 1	
Et verktøy for et bedre samfunn	17
De første innsynslovene	18
Forankring i menneskerettighetene	20
Flere former for innsyn	21
Innsyn møter personvernet	21
En rettighet for alle	25
Betyr det noe hvem som spør?	26
Viktig kontrollfunksjon	28
For mye innsyn?	29
Kapittel 2	
Innsyn i det offentlige	31
Offentleglova - journalistens beste venn	31
Offentleglovas formål	33
Lovens virkeområde	34
Hovedregelen er JA!	35
Hva er et dokument?	36
Hva er privat, og hva er saksdokument?	37
Dokumentformat er viktig	38
106 kilo papir eller en minnepinne	39
Utsatt innsyn	40
Forbudt å forskjellsbehandle	41
Kan du bruke offentlig informasjon til hva du vil?	43
Hva koster det å be om innsyn?	44

Innsyn i en sammenstilling av informasjon fra offentlige databaser	45
Plikten til å føre journal	47
Prinsippet om merinnsyn	48
Unntak for resten av dokumentet	49
Avslag og klageprosesser	50
Taushetsplikten	52
«Kan-paragrafer» og klagemuligheter	55
Avslag angående ulike typer interne dokumenter	57
Er rettsaksdokumenter alltid unntatt?	59
Utenriksfeltet og forsvarshemmeligheter	60
«Unntak av omsyn til det offentlige sin forhandlingsposisjon m.m.» ...	63
Innsyn i personalspørsmål og ansettelse	63
Opplysninger om kontroll saker og lovbrudd	65
Andre unntakshjemler	66
Hvor mye jus må man beherske?	68
Innsyn via domstolene	69
I retten: Innsyn i lydopptak fra spionsak	69
I retten: NRK-saken om videomateriale fra legevakten	70
I arbeidsretten for å få innsyn i lønn	71
Andre innsynsregler hos det offentlige	71
Prinsippet om møteoffentlighet	72
Prinsippet om åpne rettsmøter	74
Prinsippet om usladdede dommer	75
Åpne berammingslister og innsyn i bevis	76
Partsrettigheter ved vurdering av lukkede dører i retten	76
Innsyn hos Stortinget	77
Innsyn hos Riksrevisjonen	78
Innsyn etter pasient- og brukerrettighetsloven	79

Kapittel 3

Innsyn hos private	81
Århuskonvensjonen og miljøinformasjonsloven	81
Prinsippene i miljøinformasjonsloven	83
Veiledningsplikt og avgrensning	84
Avslag etter miljøinformasjonsloven	85
Klagemuligheten etter miljøinformasjonsloven	86
Miljøinformasjonsloven brukt i sak om interne offentlige dokumenter ...	87
Å spille «Svarteper» med miljøinformasjonsloven	87
Pålegger næringslivet åpenhet om miljøinformasjon	90

NRK Brennpunkt vs. Equinor	93
Hva er skismøringen laget av?	94
Dagbladet-avsløringene i 2019	95
Personopplysningsloven og GDPR	96
Å få sjokk av egen handlevogn	98
Innsyn i Jehovas vitners domsutvalg	101

Kapittel 4

Innsyn på tvers av landegrensener	104
Maoister i Nepal og kystovervåkning i Nord-Afrika	105
Innsynslover i ulike land	105
Forskjellige innsynsregler i Norden	107
Over grensa etter dokumenter	108
En gjeng i Oslo og en narkotikasak på Sørlandet	109
Over dammen når ingen i Norge kan svare	110
Innsyn i Europa	111

Kapittel 5

Fra postjournaler i ringperm til innsyn freestyle – et verktøy i endring ...	115
Postjournaler og preparerte skiløyper	117
Innsyn i SKUPs pionértid	117
Tre faser	118
Serbia-saken i 1993	119
De første eksperimentene med søkbare postjournaler	119
Søkbart for alle	120
Å skrive om hemmeligholdet	121
Innsyn i gammelt og nytt	122
En ny type verktøy	123
«Nigeriabåtene»	124
Bygde sin egen løypemaskin	125
Innsyn blir mainstream	125
En tydelig trend	126
Utenfor skisporet	127
Psykatriavsløringen til VG	128
Flere bygger egne datasett	129
Postjournalen dør. Leve arkivet!	130

Kapittel 6

Slik får du innsyn i praksis	132
Innsyn i videofil til faktasjekking	133
Innsyn i bilder til illustrasjon	134
Å finne tid til innsynsarbeid	135
Slik bruker du en postjournal	136
Kvaliteten på journalene varierer	138
Hvor finner du journalene?	139
Arkivets tilgangskoder kan gi verdifull informasjon	140
Finn frem og hold oversikten	143
Tips: Test noen gode søkeord	143
Tips: Finn det første dokumentet	145
Noen andre trylleformularer til bruk i elnnsyn	146
Tips: Lag et system for å holde oversikt	147
Innsyn i offentlige dokumenter som ikke står i journalen	148
Tips: «Fullstendig saksomslag» og problemet med «nulldokumenter» ...	148
Tips: Forsøk åpne innsynsbegjæringer	152
Åpne innsynsbegjæringer i kultursektoren	152
Nådeløs åpenhet i idretten	153
Aftenposten og reiseregningene på Stortinget	154
Innsyn i datasett	154
Kampen om aksjonærregisteret	155
Innsyn i dokument som er avlevert til arkivinstitusjon	157
Innsyn og klausuleringer i arkivet	158
Finne arkivmateriale og be om tilgang	159
Innsyn i eiendomsinformasjon	160
Hyttesakene på Tjøme	161
Arkivsøk beriker hendelsesjournalistikken	162
En korrupsjonssak i Drammen	163
Gnr./bnr. og de politiske partienes penger	164
Innsyn i foretak og stiftelser	167
Offentlige innkjøp	168
Boligbyggsaken	169
Innsyn i saker om lønn og personalspørsmål	171
Vidunderlig PAI	172
Innsyn i lønn hos offentlig eide foretak	173
Innsyn i varslingsaker	173
Innsyn i helsesektoren	176
Kan du få svar når noe er taushetsbelagt?	179

En fullmakt og en amputert penis	179
Når du ikke vet hvem pasienten er	181
Innsyn i avviksmeldinger	182
Barnevernet, UDI, Nav og skatteetaten – når det meste er taushetsbelagt ...	185
Stavanger Aftenblads arbeid med «Glassjenta»	186
NRK Brennpunkts Nav-saker	188
Nav-skandalen i 2019	189
Hos skatteetaten: Et innsynskrav med enorme konsekvenser	190
Innsyn på asylfeltet	192
Innsyn i asylintervju – papir og lydlogg	193
Statistikk om grupper av asylsøkere	193
Innsynsarbeid for krimjournalister	195
Innsyn i dokumenter i straffesaker	196
BT-avsløringene «Fengslenes fengsel»	197
VGs våpenavsløringer	198
Advokatavsløringen	199
Innsyn i dommer hos Arkivverket	200
Kan man få lese en eldre incest-dom?	201
Prøv selv: Bli en innsynsjeger steg for steg	204
Takk	207
Litteratur	208
Nyttige nettsider	220
Sentrale lover og regler	223
Vedlegg	224